

*Sanjin Džajić
Jasmin Drljević
Ana Kovačević*

Originalni znanstveni rad

STRUKTURA STANDARDNIH SITUACIJSKIH OBILJEŽJA KOŠARKAŠKIH REPREZENTACIJA SUDIONIKA OLIMPIJSKIH IGARA 2008. U PEKINGU

1. UVOD

U košarci, Svjetska košarkaška federacija (FIBA) je utvrdila trinaest situacijskih parametara, koji se prate na utakmicama za svakog pojedinca ponaosob, što pruža relevantnu sliku o efikasnosti pojedinca, kako u fazama obrane, tako i u fazama napada. Prateći standardne situacijske pokazatelje na najkvalitetnijim europskim reprezentacijama na Europskom prvenstvu u Švedskoj 2003., izolirane su tri latentne dimenzije: učinkovitost šuta (za jedan i dva poena) i osvojene lopte u igri, učinkovitost šuta za tri poena i treću nije moguće smisleno interpretirati (prema Jovanović-Golubović, 2005.).

Promatrajući standardna situacijska obilježja kod košarkaša utvrđeno je da su broj osvojenih lopti u skoku, šut za dva poena, slobodna bacanja i asistencije, dominantni parametri u ostvarivanju pobjede (prema Trniniću, 1995. i 1997.). Različiti sustavi natjecanja od NBA, preko Europskog sustava natjecanja (FIBA) do Sveučilišnog sustava natjecanja (NCCA), došlo se do spoznaje da pobjedničke ekipe imaju različite dominantne situacijske varijable u različitim sustavima natjecanja, tako u europskim sustavima natjecanja dominante su skok u obrani, šut za tri poena. U NBA poražene ekipe imaju više izgubljeni lopti, ubacivanja za dva i tri poena i osobnih pogrešaka, dok sveučilišni sustav natjecanja (NCCA) ima statistički značajan broj učinkovitih ubacivanja lopte za tri poena, osvojenih lopti i skokova u obrani (prema Lukšiću, 2001.). U svom istraživanju Bradić, J. i sur. (2006.), utvrdila je da se pobjedničke muške ekipe na Europskom prvenstvu u Švedskoj 2003., najviše razlikuju u učinkovitim slobodnim bacanjima, asistencijama, neuspjelim šutovima za dva i tri poena.

Potrebno je naglasiti da su situacijska obilježja jedan segment u sveukupnoj jednadžbi specifikacije uspjeha u košarci, te da ne smijemo zanemariti i druge segmente, osobito morfologiju, motoriku, funkcionalni kao kognitivni i konativni prostor.

Tako možemo zaključiti da su predmet ovog rada standardna situacijska obilježja pojedinačnih članova muških košarkaških reprezentacija, koje su sudjelovale na Olimpijskim igrama u Pekingu.

Definiranjem predmeta rada možemo definirati cilj, a to je utvrditi latentnu strukturu situacijskih obilježja reprezentativaca koji su igrali na olimpijskom turniru u košarci u Pekingu 2008. godine.

2. METODE ISTRAŽIVANJA

Za ovo istraživanje kao uzorak korišteni su košarkaši reprezentacija, koje su sudjelovale na olimpijskom turniru u košarci u Pekingu 2008. godine.

Uvjet da bi situacijske varijable za procjenu efikasnosti ušle u obradu podataka, košarkaši su morali sudjelovati u najmanje pet utakmica. Prema tom kriteriju u obradu je ušao 121 entitet. Budući da su ekipe bile podijeljene u dvije skupine sa šest ekipa, te se u preliminarnom dijelu natjecanja moralo odigrati pet utakmica, a sve ekipe, koje su došle na Olimpijadu morale su na svom kontinentu ostvariti rezultat (osvajanje kontinentalnih, svjetskih prvenstva, igranje u polufinalnim utakmicama, kao i kroz kvalifikacijske turnire), što je dovoljan razlog da košarkaši svih ekipa uđu u obradu, jer se radi o svjetskoj košarkaškoj eliti danas.

Svjetska košarkaška federacija (FIBA) utvrdila je skup od trinaest situacijskih obilježja, koji se promatraju na svakoj utakmici, a to su: broj pokušaja za dva poena (FG2A); broj ubačaja za dva poena (FG2M); broj pokušaja za tri poena (FG3A); broj ubačaja za tri poena (FG3M); broj pokušaja slobodnih bacanja (FTA); broj ubačenih slobodnih bacanja (FTM); učinkoviti ofenzivni skokovi (RBDSO); učinkoviti defanzivni skokovi (RBDSO); asistencije (ASIS); osobne pogreške (PFOUL); izgubljene lopte (TUOVER); ukradene lopte (STEAL); blokirani šutovi (BLSHOT).

Za utvrđivanje strukture standardnih situacijskih obilježja košarkaša, koji su igrali na turniru na Olimpijskim igrama, korištena je faktorska analiza.

3. REZULTATI I RASPRAVA

Tablica 1. Deskriptivna statistika varijabli za procjenu situacijske efikasnosti košarkaša (AS- aritmetička sredina, SD- standardna devijacija, MIN- minimalno, MAX- maksimalno)

varijable	AS	SD	MIN	MAX
FG2M	12,38	11,19	0,00	64,00
FG2A	23,60	17,56	1,00	107,00
FG3M	4,91	4,73	0,00	23,00
FG3A	13,32	11,68	0,00	53,00
FTM	9,01	8,07	0,00	42,00
FTA	12,21	10,89	0,00	52,00
RBDSO	6,35	4,51	0,00	23,00
RBDSO	14,12	9,34	0,00	43,00
ASIS	8,13	7,59	0,00	42,00
PFOUL	12,07	5,81	1,00	28,00
TUOVER	8,73	5,26	0,00	26,00
STEAL	4,90	4,08	0,00	21,00
BLSHOTS	1,56	2,54	0,00	13,00

Legenda: broj pokušaja za dva poena (FG2A); broj ubačaja za dva poena (FG2M); broj pokušaja za tri poena (FG3A); broj ubačaja za tri poena (FG3M); broj pokušaja slobodnih bacanja (FTA); broj ubačenih slobodnih bacanja (FTM); uspješni ofenzivni skokovi (RBDSO); uspješni defanzivni skokovi (RBDSO); asistencije (ASIS); osobne pogreške (PFOUL); izgubljene lopte (TUOVER); ukradene lopte (STEAL); blokirani šutovi (BLSHOT)

Analizirajući rezultate centralnih i disperzivni parametra možemo zaključiti da su košarkaši u prosjeku imali 26,39 uspješna pokušaja pri šutiranju (šutovi za jedan, dva i tri poena), dok su pri tome imali 49,13 pokušaja da postignu koš. U skoku za loptom, koja se nakon šuta odbila u polje, igrači su imali oko četrnaest uspješnih skokova u obrani, dok su u napadu uspjeli šest puta osvojiti loptu skok igrom, nakon šuta suigrača. U međusobnoj suradnji između dva igrača, koja je na kraju završila postizanjem koša, igrači su imali u prosjeku osam uspješnih dodavanja (asistencija). U prosjeku su uspjeli osvojiti pet lopti od protivničkih igrača, dok su u prosjeku gubili devet lopti. Kada pogledamo vrijednosti standardnih devijacija, možemo primijetiti velika odstupanja od aritmetičke sredine, što nije dobar pokazatelj pravih vrijednosti pojedinih igrača. Takvo zapažanje potvrđuje i raspon između maksimalnih (MAX) i minimalnih (MIN) vrijednosti.

Tablica 2. Faktorska struktura primijenjenog sustava varijabli za procjenu situacijske efikasnosti (Total varijance – ukupna varijanca faktora – komponente; % varijance – postotak varijance ukupnog sustava kojeg objašnjava svaki pojedini faktor)

Varijable	Komponenta	
	1	2
FG2A	0,881	0,165
FG2M	0,883	0,134
FG3A	-0,042	0,909
FG3M	-0,052	0,892
FTA	0,866	0,209
FTM	0,806	0,274
RBDSO	0,815	-0,138
RBDSD	0,784	0,188
ASIS	0,242	0,729
STEAL	0,326	0,690
TUOVER	0,604	0,508
PFOUL	0,629	0,212
BLSHOTS	0,758	-0,055
Total variance	6,365	2,530
% variance	48,963	19,461

Legenda: broj pokušaja za dva poena (FG2A); broj ubačaja za dva poena (FG2M); broj pokušaja za tri poena (FG3A); broj ubačaja za tri poena (FG3M); broj pokušaja slobodnih bacanja (FTA); broj ubačenih slobodnih bacanja (FTM); uspješni ofenzivni skokovi (RBDSO); uspješni defanzivni skokovi (RBDSD); asistencije (ASIS); osobne pogreške (PFOUL); izgubljene lopte (TUOVER); ukradene lopte (STEAL); blokirani šutovi (BLSHOT)

Analizirajući rezultate faktorske analize primijenjenog sustava varijabli za procjenu situacijske učinkovitosti možemo reći da su se izolirale dvije latentne dimenzije koje objašnjavaju oko 69% ukupne varijance sustava, što ukazuje da odabrani parametri situacijske efikasnosti u dobrom obujmu pokrivaju analizirani prostor.

Na prvu izoliranu latentnu dimenziju, koja je opisana sa 48,96% zajedničke varijance, najveći udio imaju sljedeći pokazatelji: broj pokušaja i ubačaja za dva poena, broj pokušaja i ubačaja slobodnih bacanja, skokovi za loptu (u napadu i obrani) i blokirani šutovi. Stoga prvu latentnu dimenziju možemo definirati kao **učinkovitost šuta za jedan i dva poena i osvojene lopte u skoku**. Svaki organizirani napad ima za cilj postizanje koša, kome prethode određene tehničko-taktičke kretnje pojedinaca kao i tima ukupno, a sve s ciljem da obrana napravi pogrešku, koja će omogućiti

šutiranje na koš ili da se pri šutiranju iznudi foul i tako dobije dodatno slobodno bacanje. Također, važno je naglasiti da se između 15-30% postignutih koševa postiže sa crte slobodnog bacanja. Slobodna bacanja se izvode uvijek s istog mjesta i zahtijevaju konstantno uvježbavanje, jer u pojedinim utakmicama stupanj realizacije slobodnih bacanja može odrediti pobjednika. Hvatanje odbijenih lopti u skoku pod košem kako u napadu, tako i u obrani je zadatak svakog pojedinca i predstavlja važan tehničko-taktički element košarkaške igre.

Na drugu izoliranu latentnu dimenziju, koja je opisana s 19,46% zajedničke varijance, najveći udjel imaju sljedeći pokazatelji: broj pokušaja i ubačaja za tri poena i asistencije. Tu latentnu dimenziju možemo definirati kao **učinkovitost šuta za tri poena i asistencija**. Uvođenjem linije 6,25 m, šutovi izvan definiranog prostora dobivaju stratešku važnost. Sve to ima za posljedicu pritisak na prednjoj liniji obrane, tim se razvlači obrana, što ima za posljedicu stvaranje prostora za ulazak prema košu. Značaj šuta za tri poena posebno je izražen u posljednjim trenucima meča, kada ekipa pokušava postizanjem šuta za tri poena doći do pobjede ili eventualno produžetaka, kada su gotovo sva tehničko-taktička kretanja ekipe podređena stvaranju uvjeta za šut za tri poena. Asistencija je odraz suradnje dva igrača, koja se rezultira postizanjem koša, a pri tome ne možemo zanemariti sudjelovanje ostalih igrača, koji su svojim kretanjem djelomično omogućili stvaranje uvjeta za uspješno odigravanje između dva igrača.

4. ZAKLJUČAK

Ideja ovog rada je bila utvrđivanje strukture situacijskih obilježja sudionika na košarkaškom natjecanju, koje okuplja najveću košarkašku elitu na svijetu i koje predstavlja vrhunac dostignuća košarke u ciklusu od četiri godine.

Na uzorku od 121 košarkaša utvrđivana je struktura standardnih situacijskih obilježja efikasnosti definiranih službenom statistikom u košarci na Olimpijskim igrama u Peking. Može se zaključiti da su se faktorskom analizom izolirale dvije latentne dimenzije i to **učinkovitost šuta za jedan i dva poena i osvojene lopte u skoku i učinkovitost šuta za tri poena i asistencije**.

5. LITERATURA

1. Bradić J., Bradić A. i Pašalić E. (2006.): Učinkovitost između pobjedničkih i poraženih ekipa na seniorskim košarkaškim europskim prvenstvima 2003., Homosportikus, br. 2: 64-69;
2. Golubović-Jovanović.D (2005.): Struktura standardnih obilježja efikasnosti u košarci najkvalitetnijih ekipa na evropskim prvenstvima u Švedskoj 2003. Zbornik radova NTS, Sarajevo, : 108-114

3. Lukšić, E. (2001.): Razlika između pobjedničkih i poraženih ekipa unutar FIBA, NBA i NCCA sustava natjecanja, Magistarski rad, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu;
4. Trninić S., Milanović D., Blašković M., Birkić Ž. i Dizdar D.(1995.) : Utjecaj skokova u napadu i obrani na konačan rezultat košarkaški utakmica. Kineziologija, 27 (2):44- 49;
5. Trninić S., Milanović D. i Dizdar D. (1997): Wohin unterscheiden sich Sieger von Verlierer im Basketball. Leistung Sport,2: 29-38
6. www.fiba.com-Olympic Basketball